

**UNIVERZITET CRNE GORE  
FILOLOŠKI FAKULTET  
NIKŠIĆ**

**VIJEĆU FILOLOŠKOG FAKULTETA**

Odlukom Vijeća Filološkog fakulteta br. 01-324/1 od 24.02.2023. godine, imenovana je Komisija za ocjenu master rada "Istorijski romani Luiz Erdrik: *Tragovi, Posljednji izvještaj o čudesnim dešavanjima u Litl No Horsu i Noćni stražar*" kandidatkinje Željke Vulanović (broj indeksa 34/21), Studijski program za engleski jezik i književnost, u sljedećem sastavu: prof. dr Marija Krivokapić, prof. dr Aleksandra Nikčević-Batričević i prof. dr Olivera Kusovac. Komisija Vijeću podnosi Izvještaj o ocjeni master rada.

**IZVJEŠTAJ O OCJENI MASTER RADA**

Pored naslovne strane, uvodnih napomena, izjave o akademskoj čestitosti, Sadržaja, sažetka sa ključnim riječima datim na crnogorskom i engleskom jeziku, te Literature, master rad "Istorijski romani Luiz Erdrik: *Tragovi, Posljednji izvještaj o čudesnim dešavanjima u Litl No Horsu i Noćni stražar*" ima ukupno 75 stranica. Sastoji se od sljedećih djelova: 1. Uvoda, 2. Biografije Luiz Erdrik, 3. Važnosti pripovijedanja prošlosti, 4. Prošlosti u *Tragovima, Posljednjem izvještaju o čudesnim dešavanjima u Litl No Horsu i Noćnom stražaru*, 5. Oblika pripovijedanja prošlosti i 6. Zaključka. Korišćena literatura uključuje 60 izvora.

**1. Predmet rada**

U master radu "Istorijski romani Luiz Erdrik: *Tragovi, Posljednji izvještaj o čudesnim dešavanjima u Litl No Horsu i Noćni stražar*" kolegistica Vulanović obrađuje potresna dešavanja u rezervatu Kornjačine planine tokom XIX i prve polovine XX vijeka i daje komentar na genocidne i asimilacione metode vlade Sjedinjenih Država. U istorijskom i društveno-političkom pogledu najdestruktivniji događaj je donošenje Zakona o preseljenju starosjedilačkih naroda u rezervate (1830). Donošenjem Zakona o parcelizaciji (1887) komunalni prostor plemena je podijeljen na privatne parcele uz uslov da budu isplaćene federalnoj vladi. Američki obrazovni sistem donio je zakon o otvaranju internata za starosjedilačku djecu sa ciljem asimilacije i uništenja kulture. Proces je praćen stereotipizacijom starosjedilačkog subjekta, pa se pojavljuju subverzivna štiva koja su starosjedioce predstavljala kao plemenite divljake i one koje je, prema nacionalnom narativu progresa, neophodno emancipovati. Zakon o terminaciji (1953) je trebalo da poništi postojanje plemenskih zajednica koje su djelovale ekonomski neodržive. Master rad istražuje narativne strategije romana u odnosu na definicije eminentnih imena i ustanovljava subverzivno djelovanje starosjedilačkog pisca u odnosu na dati žanr.

**2. Konceptija rada**

**2.1 Teorijska utemeljenost**

Teorijski okvir rada kandidatkinje Željke Vulanović zasniva se na savremenim pristupima proučavanju istorijskog i postkolonijalnog romana. Polazna osnova je Lukačeva teorija o istorijskom romanu, koja naglašava da ovaj žanr transformiše prošlost u parabolu sadašnjosti. Analiza predmetnih romana Luiz Erdrik potvrđuje ovu tvrdnju, ističući kako se

kroz pripovijedanje osvjetljavaju ključni historijski i kulturni aspekti Čipva zajednice. Rad se takođe oslanja na koncept historiografske metafikcije Linde Hačion, koji preispituje zvanične historijske narative i omogućava marginalizovanim glasovima da dođu do izražaja. Kroz ovu prizmu, kandidatkinja analizira kako Erdrik koristi višeglasje i usmenu tradiciju, svojstvene starosjedilačkim zajednicama, za podrivanje kolonijalnih narativa.

Posebno značajan doprinos rada je analiza koncepta kružnosti vremena, karakterističnog za starosjedilačku kosmologiju. Oslanjajući se na starosjedilačkog historičara Donalda Fiksika, rad pokazuje kako Erdrik osporava linearnu perspektivu historije, predstavljajući prošlost kao neodvojiv dio sadašnjosti i budućnosti. Time se podcrtava politička dimenzija njenog pripovijedanja. Rad analizira starosjedilački historijski roman kroz prizmu usmenog pripovijedanja, oslanjajući se na epistemološke analize Norton-Smita. Usljed toga, romani Luiz Erdrik integrišu jezik Čipva plemena, mitske elemente i magijski realizam čime doprinose očuvanju starosjedilačkog identiteta i kolektivnog sjećanja.

Originalan doprinos rada leži u identifikaciji starosjedilačkog historijskog romana kao hibridnog žanra, koji kombinuje evropske književne forme sa autohtonim narativnim elementima. Time ovaj master rad doprinosi boljem razumijevanju kulturne i političke funkcije književnosti u očuvanju identiteta starosjedilačkih zajednica.

## 2.2 Istraživačka pitanja

U drugoj polovini rada Vulcanović razmatra ključna istraživačka pitanja koja proizilaze iz definisanih hipoteza i predstavljaju temelj za dalju analizu historijskih romana Luiz Erdrik. Hipoteze i istraživačka pitanja obuhvataju sljedeće:

1. Koji su dominantni tematski i narativni obrasci u romanima *Tragovi*, *Posljednji izvještaj o čudesnim dešavanjima u Litl No Horsu* i *Noćni stražar* i kako isti doprinose očuvanju kulturnog identiteta i kolektivnog sjećanja starosjedilaca? Razmatrajući ovaj problem rad se koncentriše na analizu tema ključnih za opstanak starosjedilačkih zajednica, kao što su zemlja, identitet, kolonizacija i historijska trauma, kao i na prepoznatljive narativne tehnike koje autorka koristi za prenošenje starosjedilačke prošlosti i sadašnjosti. Romani su književno svjedočanstvo i hronika starosjedilačkog iskustva, nudeći poseban osvrt na politički i društveni kontekst u kojem se ova djela smještaju.

2. Luiz Erdrik kroz svoje romane subverzivno djeluje koristeći historijski roman kao žanr kolonizatora, a u koji uvodi starosjedilačke narativne elemente. U master radu se analizira kako autorka prilagođava formu historijskog romana da bi izrazila glasove starosjedilačkih zajednica, koristeći se elementima usmenog pripovijedanja, kružnošću vremena, magijskim realizmom, jezikom Čipva plemena i epistolarnim elementima. Elementi magijskog realizma, usmenog pripovijedanja i epistolarnog izraza podrivaju linearnu strukturu zapadne historiografije jer preobražavaju historijski roman u sredstvo za očuvanje starosjedilačke kulture, pri čemu epistolarni elementi donose dodatnu autentičnost i dokumentuju narativ.

3. Starosjedilački historijski roman prepoznat je kao poseban žanr u ovom radu, koji spaja književne forme kolonizatora sa starosjedilačkim narativnim tradicijama.

Formulacija pitanja i hipoteze daju jasnu strukturu istraživanja i obezbjeđuju okvir za analizu odabranih djela Luiz Erdrik, naglašavajući njihovu ulogu u preoblikovanju historijskog žanra i očuvanju starosjedilačke kulture.

## 2.3 Analiza i rezultati

Četvrto i peto poglavlje čine osnovu analitičkog dijela ovog master rada. U četvrtom poglavlju koleginica Vulcanović obrađuje ključne historijske događaje predstavljene u romanima *Tragovi*, *Posljednji izvještaj o čudesnim dešavanjima u Litl No Horsu* i *Noćni stražar*. Ovdje

se istražuje kako svaki roman pojedinačno oživljava specifične aspekte prošlosti Čipva zajednice, uključujući genocidne i asimilacione politike, zakone o parcelizaciji, kao i borbu za očuvanje plemenskog identiteta. Analizirani događaji obuhvataju donošenje Zakona o preseljenju starosjedilaca, uspostavljanje internata za njihovu djecu, te politički angažman u vrijeme donošenja Zakona o terminaciji. Time se pokazuje kako narativ svakog romana funkcionise kao istorijsko svjedočanstvo i doprinos očuvanju kolektivnog sjećanja starosjedilaca.

Peto poglavlje fokusira se na oblike pripovijedanja prošlosti u predmetnim romanima i istražuje elemente koji karakterišu ovaj specifični žanr. Poseban akcenat stavljen je na narativne tehnike poput magijskog realizma, kružnosti vremena i upotrebe jezika Čipva plemena, kao i na ulogu usmene tradicije u prenošenju istorijskih priča. Epistolarni elementi u ovim romanima doprinose autentičnosti, ističući kompleksnost starosjedilačkog iskustva i funkciju istorijskog romana kao sredstva kulturnog otpora. Erdrik uspješno koristi višeglasje i fragmentisane narative kako bi razotkrila raznovrsne perspektive i iskustva zajednice.

Rezultati istraživanja koje Vulcanović predstavlja potvrđuju da se istorijski roman u rukama Luiz Erdrik transformiše u alatku za subverziju dominantnih zapadnih narativa, dok istovremeno funkcionise kao sredstvo očuvanja identiteta. Analiza tri romana pokazala je da prošlost u njima nije linearno predstavljena, već kroz kružni koncept vremena, što omogućava čitaocima da dožive simultanost prošlosti i sadašnjosti. Ovo je dodatno naglašeno upotrebom magijskog realizma, koji briše granice između stvarnog i mitskog, kao i epistolarnih fragmenata koji dodaju slojeve svjedočenja i sjećanja.

Jedan od najvažnijih rezultata jeste potvrda da starosjedilački istorijski roman može biti definisan kao poseban žanr, u kojem se književne tradicije dominantnih kultura spajaju sa narativnim oblicima starosjedilačkih zajednica. Ovakva forma omogućava ne samo očuvanje kulturnog nasljeđa već i njegovo prilagođavanje savremenom kontekstu. Rad takođe afirmiše starosjedilački istorijski roman kao značajni doprinos globalnoj književnoj baštini.

## **2.4 Metode istraživanja**

Vulanović je polazište za istraživanje pronašla u zaključcima o istorijskom žanru kod relevantnih autoriteta iz polja književne teorije. Oni su bili osnovna pretpostavka disertabilnosti master rada. Oslanjajući se na njih, bavila se bitnim žanrovskim odlikama, formom i evolucijom žanra, kao i didaktičkim elementima koji su konvencionalno ustanovljeni kao prikladni žanru. Pregled relevantnih i recentnih teorijskih uvida u istorijski roman bili su sastavni dio uvodnog istraživanja i uvodnih poglavlja. Kasnije se okrenula analizi kritičkih eseja, knjiga i članaka koji su informacije do kojih se u prethodnoj fazi rada došlo prepoznali u romanima Luiz Erdrik.

Istraživanje je obuhvatilo tri odabrana romana sa pažnjom usmjerenom na istorijski aspekt i njegovu neodvojivost od politike i identiteta, te analizu sadržaja sa fokusom na dati aspekt. Metodom sakupljanja došlo se do podataka o ključnim temama, istorijskim i književnim tehnikama i likovima. Njihovom analizom dedukovane su teme koje se ponavljaju. Ovaj proces je takođe pomogao prilikom definisanja vremenskog okvira istorijskog perioda koji se obrađuje, ali i istorijskog i historiografskog konteksta, te prošlih događaja koji su odlučujući i imanentni savremenom djelovanju kako starosjedilačke angažovane proze konkretno, tako i starosjedilačkog političkog aktivizma.

Primarni izvori (tri odabrana romana) bili su materijal eksplorativne metode usljed činjenice da oni nijesu dovoljno sistematizovano istraženi u ovom kontekstu. Koleginica Vulcanović je interpretativnom metodom pojedinosti iz navedenih romana dalje povezala u istorijskom kontekstu. Tako se u sva tri romana pronalazi zajednička nit istorijskog konteksta koja je ključni nosilac njihovih tematskih i narativnih sadržaja. Analiza strukture romana

osvijetlila je koliko je očuvana matrica istorijskog romana, a koliko se od nje odstupa i u kojim segmentima. Akcenat je stavljen na istorijsku zajednicu i tematske okvire sa analizom konkretnih primjera u djelima.

Vulanović zaključuje da se romani razvijaju na elementima žanra istorijskog romana. Ovaj konvencionalni žanr kolonizatorskih društava se pokazao kao prigodan za pripovijedanje priča društava koja to nijesu.

## 2.5. Zaključci i naučni doprinos

Ovaj master rad doprinosi boljem razumijevanju književnog stvaralaštva Luiz Erdrik i širem poznavanju starosjedilačke književnosti Sjeverne Amerike, pružajući značajan doprinos razvoju anglistike na našim prostorima. Precizna analiza romana *Tragovi*, *Posljednji izvještaj o čudesnim dešavanjima u Litl No Horsu* i *Noćni stražar* omogućava novo sagledavanje žanra istorijskog romana kroz prizmu starosjedilačkog izraza. Sinteza koju ovaj rad ostvaruje u sprezi sa žanrom istorijskog romana obogaćuje regionalnu teoriju književnosti konceptima koji prepoznaju i afirmišu glasove marginalizovanih zajednica.

Vulanović zaključuje da Luiz Erdrik koristi književni žanr nastao u kolonizatorskim društvima da bi oslikala iskustva zajednica koje su pretrpjele posljedice kolonizacije. Njen narativni pristup, kroz kombinaciju magijskog realizma, kružnog koncepta vremena i epistolarnog izraza, potvrđuje Lukačevu tvrdnju da istorijski roman može služiti kao parabola sadašnjosti, čime omogućava novo razumijevanje prošlosti i njenih implikacija na savremene političke i kulturne borbe. Plejada protagonista u romanima funkcioniše kao simbol otpora i emancipacije, izražavajući težnje za očuvanjem identiteta i suvereniteta zajednice.

Praktična primjena rezultata ogleda se u potencijalu za prevođenje djela Luiz Erdrik na naš jezik, što bi omogućilo njihovo uključivanje u šire akademske i književne rasprave. Rad inspiriše i dalja interdisciplinarna istraživanja koja bi povezala književnost sa drugim humanističkim i društvenim disciplinama, čime se otvara prostor za širenje spoznaje o starosjedilačkoj kulturi i njenom doprinosu globalnoj kulturnoj baštini. Najvažniji doprinos rada je promocija umjetničkih tragova tradicionalnog starosjedilačkog usmenog pripovijedanja, koje se kroz književnost Luiz Erdrik uspješno integriše u savremeni književni kontekst.

## 3. Prijedlog Komisije

Komisija predlaže Vijeću Filološkog fakulteta da prihvati Izvještaj o master radu kandidatkinje Željke Vulanović i da odobri javnu odbranu master rada koji je predmet ovog Izvještaja.

| UNIVERZITET CRNE GORE<br>FILOLOŠKI FAKULTET |       |        |            |
|---------------------------------------------|-------|--------|------------|
| 25. 12. 2024.                               |       |        |            |
| Čl. 10                                      | Str.  | Prilog | Vrijednos. |
| 03                                          | 703/7 |        |            |

### KOMISIJA

prof. dr Aleksandra Nikčević-Batrićević, predsjednica komisije

prof. dr Marija Križokapić, mentorka

prof. dr Olivera Kusovac, članica komisije

Olivera Kusovac